

PROGRAMMA

TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP TE HAARLEM

VOOR HET JAAR 2014

DIRECTEUREN VAN TEYLERS STICHTING

EN

DE LEDEN VAN TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP

schrijven de volgende prijsvraag uit om beantwoord te worden

vóór 1 mei 2017.

Gevraagd wordt een onderzoek naar het museum als eigentijds laboratorium voor de queeste naar God*

[* For English version, see below]

Toelichting

Ook na de dood van God als het almachtige en alomtegenwoordige Opperwezen gaat de queeste naar God verder. Steeds vaker voert de zoektocht langs de kunsten als domein van 'imaginative exploration', 'a poetics of the possible' (Richard Kearney). De kunsten openen de ruimte voor de ontmoeting met een (radicaal) andere of vreemde, en creëren daarmee tegelijkertijd een piste voor de religie (Rudolf Otto). Binnen dit kader kan het museum worden geïnterpreteerd als eigentijds laboratorium voor de queeste naar God. Gevraagd wordt een verkenning van deze ruimte waarbij de godsvraag nadrukkelijk wordt geïntegreerd in het onderzoek.

De kunsten roepen door hun evocatie van het radicaal andere de vraag naar God op, maar stellen die tegelijkertijd uit. Filosofie verkent de condities waaronder 'returning to God after God' (Kearney) mogelijk is. Theologie betreedt ook deze geopende ruimte en verkent er de vraag naar God zonder terug te kunnen keren naar een klassieke onto-theologie of een modern humanistische theologie. Binnen de laat-moderne 'common Civilisation of Images' (Kearney), waarin fascinatie met de 'illusie' sterk is, en verwarring heerst over wat 'werkelijk' en 'onwerkelijk' is, kan ook de theologie niet een beslissend eindoordeel uitspreken. Haar stem vertegenwoordigt altijd een mogelijkheid te midden van andere mogelijkheden (Charles Taylor's 'secularisatie 3'), een niet-weten. Kunst, geloof en denken; kunstgeschiedenis, filosofie en theologie worden zo interacterende netwerken die in een 'transversal model of a cross-disciplinary dialogue' (Richard Osmer, Calvin Schrag) met elkaar een gesprek aangaan.

Over kunst en religie is de laatste decennia veel geschreven. Over het museum als laboratorium voor de ontmoeting met een (radicaal) andere of vreemde is nog weinig geschreven. Toch lijkt vanuit Praktisch-Theologisch perspectief, dat zijn vertrekpunt neemt bij religieuze praktijken en bij de geleefde religie, het museum te kunnen worden beschouwd als een pleisterplaats in de laat-moderne 'sacro-scapes' (Thomas Tweed). Dat geldt 'memorial museums' als het Joods Museum in Berlijn of het Apartheidsmuseum in Johannesburg, maar ook andere moderne musea

wier spectaculaire architectuur de herinnering aan sacrale ruimten oproept, en tevens voor wat er in musea gebeurt. De collectie wordt geritualiseerd of zelfs 'ge(re)mythiseerd'. Er is, niet alleen in Nederland, gerapporteerd over museumdiensten (in Museum Boymans van Beuningen). Museum Catharijneconvent adverteerde zijn kersttentoonstelling met 'Kom voor het echte kerstgevoel naar Museum Catharijneconvent! Hét perfecte decor om het eeuwenoude kerstverhaal tot leven te laten komen'. De Nieuwe Kerk organiseerde in 2008 een succesvolle tentoonstelling 'Heilig Vuur. Religie en spiritualiteit in de moderne kunst' met stukken uit de collectie van het toen voor restauratie en verbouwing gesloten Stedelijk Museum; in Centre Pompidou in Parijs stond in hetzelfde jaar de tentoonstelling 'Traces du Sacré', die in de moderne kunst sporen van het sacrale zocht in de 'onttoverde' wereld. Religieuze sporen vinden we al bij K.D. Friedrichs *Das Kreuz im Gebirge* of *Tetschener Altar* dat werd geweigerd als altaarstuk en in Dresden in het museum terecht kwam, dat zo onwillekeurig modern-religieuze trekken kreeg. En Teylers Museum zelf kan in zijn begintijd beschouwd worden als een natuurwetenschappelijk laboratorium dat de godsvraag stelde binnen een fysikotheologisch paradigma. 'The Oval Room was conceived as a small universe, a microcosm of the world, a secular church to celebrate the miracle of God's creation', schrijft het museum. Interessant is, dat niet precies bekend is waarom de Directeuren besloten hebben ook kunst te gaan verzamelen, en of hier ook een theologische motivatie een rol heeft gespeeld.

Een opmerking en enkele suggesties

In de literatuur worden verschillende termen gebruikt. Heilig/sacraal, profaan/ seculier/publiek domein, het goddelijke/God/ de Ganz Andere/spiritualiteit etc. De lading van die noties verschilt per auteur en tijdvak. Men is vrij hierin te kiezen en een eigen positie in te nemen. Tevens is men niet gehouden de in deze toelichting vermelde literatuur en personen te volgen of hun begrippenapparaat over te nemen.

Aangezien Nederland een in hoge mate gesecculariseerd land is en ook een land met vooraanstaande musea, is het aantrekkelijk dat land tot uitgangspunt van de gevraagde verhandeling te nemen, doch verplicht is dat niet.

Aanbevolen wordt om één of meer concrete casus in het onderzoek te betrekken.

De verbindingen en grenslijnen tussen het heilige of sacrale, het religieuze of goddelijke, en het artistieke zijn complex, verschillen per auteur en evolueren in de tijd. Een aantal markante namen in Nederland die deze 'wegen en grenzen' (Van der Leeuw) hebben verkend, zijn Allard Pierson en Van der Leeuw die voortbouwden op het werk van onder andere Rudolf Otto en Friedrich Schleiermacher. De godsdienstwetenschappers en theologen Rudolf Otto en Gerardus van der Leeuw verbonden het heilige met het goddelijke en benoemden het als categorie op zichzelf, maar isoleerden het niet. Van der Leeuw beschouwde bijvoorbeeld kunst en religie in elkaars verlengde door de eerste als referentie aan 'het andere' en de tweede als verwijzing naar 'het compleet andere' te beschouwen. In ons eigen land had eerder al Allard Pierson in de kunsten de echo van de God die hij onder invloed van de zich ontwikkelende moderne wetenschappen verloren was, gehoord. Hoewel deze geleerden het denken over religie en de kunsten in onze laat-moderne tijd hebben voorbereid, richt de prijsvraag zich primair op het eigentijdse museum.

Verwacht wordt een afzonderlijke verhandeling die ter publicatie wordt aangeboden dan wel een bundeling van reeds gepubliceerde studies waarvan het merendeel is verschenen in de drie jaren voorafgaand aan 1 mei 2017.

In het laatste geval dient men tevens een nog ongepubliceerde, speciaal voor de prijsvraag geschreven, studie toe te voegen waarin de eerdere publicaties in een bredere academische context worden geplaatst.

Procedure

- Om voor beoordeling in aanmerking te komen dienen de antwoorden schriftelijk in viervoud te worden ingezonden op een zodanig tijdstip, dat deze vóór 1 mei 2017 in het bezit zijn van Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem. Antwoorden die na die datum binnengekomen zijn zullen niet in behandeling worden genomen.
- De antwoorden moeten in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zijn gesteld.
- Ingevolge de bepalingen van Teylers testament mogen zij niet de naam van de auteur vermelden. Zij moeten slechts met een spreuk zijn ondertekend. Bij de inzending dient een verzegeld couvert te zijn ingesloten, met dezelfde spreuk als opschrift en bevattende naam en adres van de schrijver.
- Opdat de inzenders niet langer dan nodig is in het onzekere blijven van de uitslag van de beoordeling, indien deze niet tot bekroning heeft geleid, dient men, behalve het verzegeld couvert, nog een open couvert toe te voegen, bevattende de naam van een vertrouwenspersoon, met volledig adres, tot wie de Stichting zich eventueel door correspondentie kan wenden.

Beoordeling

- De beoordeling vindt plaats door de leden van het Godgeleerd Genootschap (prof. dr. M. Barnard, prof. dr. H.L. Beck, prof. dr. E. Jorink, prof. dr. E. Noort, prof. dr. E.G.E. van der Wall).
- Deze beoordeling zal binnen zeven maanden na de uiterste datum van indiening in de vorm van een voorstel aan Directeuren van Teylers Stichting worden megedeeld.
- Directeuren beslissen daarna binnen een maand, of het antwoord al dan niet bekroond zal worden. Deze beslissing is onherroepelijk.
- Alle deelnemers aan de prijsvraag zullen direct daarna door Directeuren op de hoogte worden gebracht.

De prijs

- De prijs bestaat – indien naar het oordeel van Directeuren de omstandigheden dat gedogen – uit een gouden erepenning op de stempel des Genootschaps geslagen.
- Verder zullen vakbladen en pers van de bekroning worden verwittigd.
- Voorts stelt een stichting die onbekend wenst te blijven voor de prijsvragen 2013 en 2014 een bedrag van telkens € 4500 beschikbaar, uit te keren aan de inzenders van door Directeuren bekroonde verhandelingen ter besteding naar eigen keuze.

Publicatie

In het algemeen zullen de auteurs zelf voor publicatie van hun werk zorgen, daarbij vermeldende dat het door Teylers Stichting is bekroond. Indien gewenst kan de Stichting daarbij behulpzaam zijn.

Redacties van websites, tijdschriften en andere instanties die de aandacht op deze prijsvragen willen vestigen, wordt dringend verzocht eventuele belangstellenden op de wenselijkheid van het aanvragen van de gedetailleerde informatie te wijzen opdat zij aan alle hierboven vermelde bepalingen kunnen voldoen.

Het programma van het Genootschap is op aanvraag bij Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, jaarlijks kosteloos verkrijgbaar.
Ook is het na te lezen op www.teylersmuseum.nl.

[ENGLISH VERSION]

PROGRAMME OF

TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP
AT HAARLEM

FOR THE YEAR 2014

THE DIRECTORS OF TEYLERS STICHTING (TEYLER'S
FOUNDATION)

AND

THE MEMBERS OF TEYLERS
GODGELEERD GENOOTSCHAP (TEYLER'S
THEOLOGICAL SOCIETY)

announce an essay competition to be answered before May 1, 2017:

Subject

Invitation for an investigation into the museum as a laboratory for the contemporary quest for God

Further information

Even after the death of God as omnipotent and omnipresent Supreme Being, the quest for God continues. Increasingly the search leads along the arts as a domain of 'imaginative exploration', 'a poetics of the possible' (Richard Kearney). The arts open up a space for the encounter with a (radically different) other or stranger, and thus create simultaneously a track for religion (Rudolf Otto). Within this framework, the museum can be interpreted as a modern laboratory for the quest for God. An exploration of this space is invited, explicitly integrating the question of God into the research.

The arts by their evocation of the radical other, raise the question of God, but at the same time delay it. Philosophy explores the conditions under which 'returning to God after God' (Kearney) is possible. Theology also enters this open space and explores the question of God, without being able to return to a classical onto-theology or modern humanistic theology. In the late-modern 'common Civilisation of Images' (Kearney), in which fascination with the 'illusion' is strong, and in which there is confusion about what is 'real' and 'unreal' theology is not able to express a conclusive verdict either. Its voice always represents a possibility among other possibilities

(Charles Taylor's 'secularization 3'), a not-knowing. Art, religion and thought; art history, philosophy and theology are thus interacting networks that enter into a conversation with each other in 'a transversal model of a cross-disciplinary dialogue' (Richard Osmer, Calvin Schrag).

Much has been written about art and religion in recent decades. Little has been written about the museum as a laboratory for the meeting with a (radical) other or stranger. However, from a practical-theological perspective, which takes its point of departure in religious practices and lived religion, it seems possible to consider the museum as a stopping place in late-modern 'sacro-scapes' (Thomas Tweed). This holds true for 'memorial museums' such as the Jewish Museum in Berlin and the Apartheid Museum in Johannesburg, but also for other modern museums, whose spectacular architecture evoke the memory of sacred spaces, as well as for what happens in museums. The collection is ritualized or even '(re-)mythized'. Not only in the Netherlands has museum worship been reported on (at Museum Boijmans van Beuningen). Museum Catharijneconvent (Utrecht) advertised its Christmas exhibition with: 'Come for the real Christmas feeling to the museum! The perfect setting to bring the age-old Christmas story to life.' In 2008 the New Church in Amsterdam organized a successful exhibition 'Holy Fire. Religion and spirituality in modern art' with pieces from the collection of the Stedelijk Museum (Amsterdam), which at the time was closed for restoration and renovation; in the same year Centre Pompidou in Paris showed the exhibition 'Traces du Sacré', which searched for traces of the sacred in modern art in a 'disenchanted' world. Religious traces are already found in K. D. Friedrichs *Das Kreuz im Gebirge* or *Tetschener Altar*, which was rejected as an altarpiece and ended up in the museum in Dresden, which thus involuntarily achieved modern-religious characteristics. And Teylers Museum itself in its early days can be seen as a scientific laboratory that raised the question of God within a physico-theological paradigm. 'The Oval Room was conceived as a small universe, a microcosm of the world, a secular church to celebrate the miracle of God's creation', writes the museum. Interestingly, it is not known exactly why the Directors decided to start collecting art, and whether a theological motivation has played a part here too.

A note and some suggestions

In the literature, different terms are used. Holy / sacred, profane / secular / public domain, the Divine / God / Completely Other / spirituality etc. The meaning of these notions varies by author and time. Personal choices and determining a personal position are therefore acceptable. Neither is one obliged to follow the literature cited in this competition or to take over its concepts. Since the Netherlands is a highly secularized country, as well as a country with leading museums, it is attractive to take this country as the starting point of the requested discourse, but this is no prerequisite.

It is recommended to include one or more concrete cases in the study.

The connections and boundaries between the holy or sacred, the religious or divine, and the artistic are complex, vary by author and evolve over time. Some prominent names in the Netherlands who have explored these connections and boundaries are Allard Pierson and Gerardus van der Leeuw, who were building on the work of Rudolf Otto and Friedrich Schleiermacher. The religious scholars and theologians Rudolf Otto and Gerardus van der Leeuw associated the sacred with the divine and viewed it as an independently existing category, but they did not isolate it. For example, Van der Leeuw regarded art and religion as standing in one line, the first referring to 'the other' and the second to the 'completely other'. In our own country Allard Pierson had already heard in the arts the echo of a God who was lost under the influence of the developing modern sciences. Although these scholars have paved the way for thinking

about religion and the arts in our late modern times, the competition is aimed primarily at the contemporary museum.

Entries should consist of either one extended study, in the form of a text prepared for publication, or of several publications, most of which should have appeared in the three years prior to May 1, 2017.

In the latter case entrants should also submit a hitherto unpublished text, written especially for the competition, in which the earlier publications are placed in a broader academic context.

General Information

Pieter Teyler van der Hulst (Haarlem, 1702-1778) was a Dutch merchant. In his will he stipulated the founding of an important museum together with *Teylers Stichting* (*Teyler's Foundation*). Part of this Foundation are two learned societies, each of which presents a yearly essay competition. *Teylers Godgeleerd Genootschap* (*Teyler's Theological Society*) is one of these learned societies. It organizes essay competitions in the field of theology, philosophy of religion and religious studies.

Procedure

- In order to qualify for the competition, candidates should submit four copies of their entry to the Directors of *Teylers Stichting*, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, Netherlands, before May 1, 2017. Entries received after that date will not be taken into consideration.
- The essays must be in English, French, German or Dutch. Because of the stipulations of Pieter Teyler's will, the essays may not mention the author's name but should be identified only by a motto. The entry should be accompanied by a sealed envelope containing the author's name and address, with the motto on the outside.
- To avoid a long wait before hearing the result of the evaluation, in case an award has not been made, authors are required to send together with the sealed envelope an open envelope containing the name and full address of a person with whom Directors of *Teylers Stichting* may enter into correspondence confidentially.

Evaluation

- The evaluation will be carried out by the members of *Teylers Godgeleerd Genootschap* (Prof. Dr. M. Barnard, Prof. Dr. H.L. Beck, Dr. V. Kal, Prof. Dr. M.J.J. Menken, Prof. Dr. E. Noort, Prof. Dr. E.G.E. van der Wall).
- The evaluation will be communicated within seven months from the final date of submission in the form of a recommendation to the Directors of *Teylers Stichting*, who will decide within one month whether or not to give an award.
- This decision is final.
- All candidates will be notified by the Directors as soon as a decision has been made.

Award

- The award consists of a gold medal struck from the seal of the *Godgeleerd Genootschap*.
- In addition, a foundation that does not wish to be publicly identified will grant the sum of € 4500 to the author or authors of the winning entries to use as they see fit.
- The medal will be awarded to the winner(s) at a special ceremony in the *Teylers Museum* at Haarlem.

- Professional journals and the press as well as other interested persons and institutions will receive ample advance notice of the award ceremony.

Publication

The authors themselves will arrange for publication of their work, mentioning that it has received an award from *Teylers Stichting*. If desired, *Teylers Stichting* and its theological society may consider lending assistance.

Editors of websites, scientific journals as well as other bodies wishing to draw the attention of their readers to the essay competition, are urged to advise interested candidates to consult the program for full details.

The programme of Teylers Godgeleerd Genootschap is available free of charge on request from Directors of Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, Netherlands, or can be consulted on:

www.teylersmuseum.nl